

Załącznik do Uchwały nr 32/23
Komitetu Monitorującego Program
Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska
na lata 2021-2027
z dnia 13 września 2023 r.

Apel Komitetu Monitorującego program Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021-2027 do Komisji Europejskiej oraz Parlamentu Europejskiego dotyczący wydłużenia okresu kwalifikowalności środków NextGenerationEU oraz wprowadzenia usprawnień realizacyjnych wydatkowania środków w ramach Funduszu na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji

Komitet Monitorujący Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska na lata 2021-2027, skupiający szerokie grono interesariuszy lokalnych między innymi jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społecznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, partnerów gospodarczych oraz uczelni wyższych, apeluje zarówno do Komisji Europejskiej jak i Parlamentu Europejskiego o podjęcie działań w celu odpowiedniego wykorzystania środków pochodzących z Funduszu na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST).

Przyjęcie Funduszy Europejskich dla Dolnego Śląska 2021-2027 wraz z Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji (TPST) w grudniu 2022 r. było zwieńczeniem wspólnych wielomiesięcznych prac oraz dyskusji na temat przeznaczenia środków europejskich na Dolnym Śląsku w perspektywie finansowej na lata 2021-2027.

Znaczna część alokacji FST z kwoty 581 mln EUR (ponad 56% - czyli 326 925 676,00 EUR), którą ma do dyspozycji Województwo Dolnośląskie, pochodzi z instrumentu NextGenerationEU (NGEU), którego wydatkowanie oraz certyfikacja musi nastąpić przed końcem 2026 r. Mając na uwadze opóźniony start perspektywy finansowej 2021-2027 w całej Unii Europejskiej, doświadczenia w zakresie uruchamiania projektów perspektywy 2014-2020 w jej początkowej fazie i pojawiające się nowe wyzwania wynikające zarówno ze skutków pandemii COVID-19, jak również rosyjskiej agresji wobec Ukrainy tj. przerwane łańcuchy dostaw, rosnącą inflację (konieczność waloryzacji zawartych kontraktów), zakłócenia w dostępie do surowców energetycznych i konieczność zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, wskazany termin może nie zostać dotrzymany. Realizacja takiego scenariusza spowodowałaby utratę środków, które mają za zadanie wyrównać dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu jak i niwelować negatywne skutki transformacji na obszarach górniczych.

Apelujemy o wydłużenie okresu wydatkowania środków z NGEU do końca 2029 r., czyli traktowanie ich analogicznie jak środków polityki spójności pochodzących z Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027 (WRF). Dostosowanie obowiązujących terminów do aktualnych realiów pozwoli na sprawniejszą i bardziej celową implementację środków w ramach FST, a tym samym do osiągnięcia celów określonych w TPST. Brak zmian w tym zakresie w obliczu istniejącej sytuacji może stanowić zagrożenie dla efektywnego i celowego wydatkowania środków FST z unijnego Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania

Odporności do 2026 r. a w konsekwencji zagrożenie dla procesu transformacji regionów górniczych.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą subregionu wałbrzyskiego objętego FST, dążąc do niwelowania skutków zróżnicowania wewnątrzregionalnego, apelujemy o zmianę Rozporządzenia ogólnego (rozp. PE i Rady (UE) 2021/1060 z 24.06.2021 r.) poprzez zwiększenie poziomu dofinansowania z FST dla regionów objętych tym funduszem. Aktualnie zapisy art. 112 Rozporządzenia ogólnego przypisują maksymalne poziomy dofinansowania FST wg kategorii regionów (słabo rozwinięty 85%, przejściowy 70%, lepiej rozwinięty 50%) co sprawia, że beneficjenci z regionów przejściowych, w tym z województwa dolnośląskiego muszą zapewnić zwiększony wkład własny do projektów, co powoduje problemy z finansowaniem i podażą projektów. Jest to istotną barierą oraz nierównością w stosunku do innych obszarów pozostających w podobnej sytuacji społeczno-gospodarczej objętych FST na terenie naszego kraju ale także Europy. W tym kontekście w pierwszej kolejności należy rozważyć zmianę art. 112 Rozporządzenia ogólnego w taki sposób, aby stopa dofinansowania dla FST nie była zależna od kategorii regionu, a określona odgórnie na poziomie 85%, analogicznie jak dla Funduszu Spójności. Istotny jest tutaj fakt, że w przypadku Dolnego Śląska wsparciem FST objęty jest subregion wałbrzyski, który ma niższe niż średnie wojewódzkie wartości wskaźników dot. sytuacji społeczno-gospodarczej. Gdyby wskaźnik relacji średniej wartości PKB na mieszkańca do średniej unijnej mierzony był odrębnie dla tego subregionu, obszar ten nie spełniłby warunków klasyfikacyjnych dla regionów przejściowych i zostałby zakwalifikowany do regionów słabiej rozwiniętych. Prosimy o dokładną analizę tego postulatu oraz jego przyjęcie.

Postulujemy również o poszerzenie kwalifikowalności wydatków FST poprzez rozszerzenie zapisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji w zakresie Artykułu 8 ust. 2. Przyjęte rozwiązanie pozwoliłoby zwiększyć grupę potencjalnych beneficjentów i zaadresować cele, które były wskazywane w procesie tworzenia TPST a nie mogły stać się jego częścią ze względu na ograniczenia wynikające z rozporządzenia 2021/1056. Rozporządzenie ws. FST nie dość, że zawęża wybrane obszary kwalifikowalności względem wydatków z EFRR i EFS+, to jeszcze jest stosunkowo restrykcyjnie stosowane i zawężane przez służby KE. Przykładem jest brak zgody na wspieranie rewitalizacji na obszarach pogórnich w zakresie mieszkalnictwa (osiedla pogórnice), kultury, rekreacji i turystyki, obszaru ochrony zdrowia czy inwestycji transportowych (drogi i linie kolejowe) oraz ograniczenie rozwoju transportu lokalnego jedynie do mobilności miejskiej przy czym wyłączenie możliwości wsparcia zakupu taboru kolejowego znacznie ogranicza właśnie rozwój niskoemisyjnej mobilności lokalnej. Rozszerzenie rozporządzenia ws. FST o te obszary umożliwi z całą pewnością implementację środków FST w sposób celowy oraz terminowy.

Wszystkie powyższe zmiany wymagają inicjatywy legislacyjnej po stronie Parlamentu Europejskiego oraz Komisji Europejskiej. W związku z powyższym apelujemy do Państwa o analizę powyższych propozycji oraz jak najszybsze wypracowanie rozwiązań, dzięki którym wykorzystamy wszystkie środki przeznaczone na wsparcie obszarów górniczych z sukcesami.